

LIBRIS

Ciprian Vălcan

CIORAN

UN AVENTURIER NEMIȘCAT

30 de interviuri

**CIORAN, UN AVENTURIER NEMIȘCAT.
TREIZECI DE INTERVIURI**

Ciprian Vălcan

Copyright © 2015 Editura ALL

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VĂLCAN, CIPRIAN**

**Cioran, un aventurier nemișcat. Treizeci de
interviuri** / Ciprian Vălcan. – București: Editura
ALL, 2015

ISBN 978-606-587-369-8

821.135.1.09 Cioran,E.

929 Cioran,E.

Toate drepturile rezervate Editurii **ALL**.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată

fără permisiunea scrisă a Editurii **ALL**.

Drepturile de distribuție în străinătate aparțin editurii.

All rights reserved. The distribution of this book outside
Romania, without the written permission of **ALL**,
is strictly prohibited.

Copyright © 2015 by **ALL**.

Editura **ALL**:

Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,

sector 6, cod 060512 – București

Tel.: 021 402 26 00

Fax: 021 402 26 10

Distribuție: 021 402 26 30;

021 402 26 33

Comenzi: comenzi@all.ro

www.all.ro

Redactare: Ioana Văcărescu

Tehnoredactare: Liviu Stoica

Corectură: Elena Georgescu

Design copertă: Alexandru Novac

Fotografie copertă: Emil Cioran fotografiat de Rogelio Cuéllar ©

Ciprian Vălcan

CIORAN

UN AVENTURIER NEMIȘCAT

30 de interviuri

Interviurile incluse în prezentul volum au fost publicate între anii 2010 și 2014 în revistele *Apostrof*, *Arca*, *Cultura*, *Dilema veche*, *Dilemateca*, *Europa* (Novi Sad), *Familia*, *Orizont*.

Cioran, o poveste pe treizeci de voci

Volumul de interviuri dedicat vieții și personalității complexe și paradoxale a lui Emil Cioran este unul aparte. În paginile sale, Ciprian Vălcan reușește să surprindă fațete inedite ale gânditorului româno-francez, în ciuda faptului că s-au spus și s-au scris deja atât de multe lucruri despre Cioran. Reușita în imprimarea unui aer proaspăt acestei evocări se explică mai ales prin selecția celor care au acordat aceste interviuri. Ei vin din zone culturale și lingvistice dintre cele mai diverse: sunt români și francezi, dar și polonezi, tunisieni, olandezi, americani, maghiari, italieni, portughezi, brazilieni, columbieni și spanioli. Ei au formații profesionale variate: sunt jurnaliști, scriitori, filosofi, traducători, poeți și esești, critici literari, profesori universitari sau editori. Unii l-au cunoscut pe Cioran personal, alții doar prin intermediul operei. Unii l-au descoperit în adolescență, alții doar la maturitate deplină. Unii l-au citit pe ascuns, temându-se de consecințe, alții s-au proclamat în gura mare înfocații lui admiratori. Unii l-au asociat cu vremurile în care a trăit, alții l-au considerat atemporal, potrivindu-l până și cu saloanele

literare din secolul al XVIII-lea francez. Unii l-au plăcut necondiționat de la primele pagini, alții s-au arătat multă vreme sceptici, formulând unele rețineri chiar și astăzi.

Cele treizeci de interviuri fac loc atât unor nume consacrate în filosofie, istoria și critica literară și presa culturală, cât și unor tineri cercetători în plină ascensiune. Conversațiile cu ei punctează modul în care Cioran a fost receptat în diverse epoci și culturi, unele asemănătoare, precum anii '60 cei plini de zbatere și vervă, respectiv țările est-europene, altele cu totul diferite – America anilor '50, față de Brazilia contemporană, de pildă. Cei care l-au cunoscut pe Cioran se pun cu toții de acord că omul și opera se disociază dramatic: omul deschis, energetic și politicos vs. scrisul dominat de pesimism și impulsuri suicidare. Mulți exegeți văd o disociere cel puțin la fel de netă între opera românească a lui Cioran, prea lirică, chiar „gălăgioasă“, cum o numește Livius Ciocârlie, și cea franceză, mai discretă, în căutarea unei perfecțiuni formale de negăsit în cealaltă. Aspectele formale sunt intens evocate și de cei care i-au tradus opera, care vorbesc, în interviuri, despre dificultățile impuse de stil, de fluctuațiile de tonalitate, permanent atârnată între seriozitate și râs. La fel de mulți dintre cei aflați în dialog cu Ciprian Vălcan observă tensiunea dintre consistența literară și încărcătura filosofică a scrierilor lui Emil Cioran, poate cea mai amplu dezbătută temă a interviurilor, alături de aceea a zonelor de influență și a numelor din filosofie și literatură care l-au inspirat sau a celor pe care le-a marcat personalitatea lui Cioran.

Pentru că, așa cum observa chiar în aceste pagini unul din invitații lui Ciprian Vălcan, Cioran nu mai este doar un nume al lumii academice și al comentatorilor experți, ci și unul deschis publicului larg, volumul

Ciprian Vălcan

de față promite o deschidere similară, dinspre exegeză spre cei în curs de inițiere, prin tonul lejer, firesc, impus în convorbiri, prin exemplificările edificatoare, prin suplețea ideilor.

Dana Percec

PATRICE BOLLON este jurnalist și scriitor. Ca ziarist, a lucrat pentru cotidienele franceze *Libération*, *Le Monde*, *Le Figaro-Littéraire*, pentru săptămânalele *L'Express*, *Paris-Match*, revistele *Vogue-Hommes*, *City-Magazine*, *Le Magazine Littéraire*, *Philosophie-Magazine*, *La Revue des Deux Mondes* etc. și a coordonat rubrica de cultură la *Globe-Hebdo*. Ca scriitor, a publicat șase volume, printre care se numără un eseu despre dandism, *Morale du Masque* (Seuil, 1991, tradus în trei limbi străine), *Cioran, l'Hérétique* (Gallimard, 1997, tradus în japoneză și în germană la Suhrkamp), *Esprit d'époque* (Seuil, 2002), *Pigalle 1940-1960*, Hoebeke, 2004, *Manuel du contemporain*, Seuil, 2007, *Kapital Kontrol*, Anabet, 2009.

„Pentru mine, Cioran era
un dandy intelectual“

1. *Cum ați ajuns să cunoașteți opera lui Cioran?*

Nu îmi mai amintesc exact cum am ajuns să cunosc numele lui Cioran. Fără îndoială dintr-un articol de ziar, care mi-a dat ghes și să cumpăr ediția de buzunar la *Précis de décomposition* – pe care o am și acum –, pe la începutul anilor 1970. Pe atunci aveam douăzeci de ani și mă doream cât mai extremist. Militam într-o organizație ultra de stânga, anarho-comunistă, dar totodată eram fascinat și de beatnici. Încercam să fiu beatnic, cu barbă și păr lung, călătorii în Creta, la Tanger, Istanbul etc. Pe planul ideilor, îi admiram la modul absolut pe Marx, Kropotkin, Stirner și Nietzsche, iar în literatură, pe Lautréamont, Artaud și Bataille. Pe scurt, eram un fel de vlăstar desăvârșit al epocii, undeva între stângism și miturile marginalismului, rockului, ale „centurii“, ale iubirii libere etc. Așadar însuși titlul cărții lui Cioran a reprezentat pentru mine un fel de „declanșator de cumpărare“, cum se spune în marketing. Nu putea fi idee mai frumoasă pentru mine decât aceea a „descompunerii“! Cred că l-a început m-am mulțumit să ciupesc pasaje pe ici pe colo, cum mi se năzărea pe moment.

Nu l-am citit sistematic pe Cioran decât spre sfârșitul anilor 1970 și doar mai târziu, în 1986, în momentul apariției *Exercițiilor de admirație*, l-am întâlnit, cu prilejul unui portret pentru o revistă șic pe hârtie lucioasă, *City-Magazine*, pe care îl intitulasem: „L'Aristocrate du doute“ („Aristocratul îndoielii“). La vremea respectivă îmi scriam prima carte, *Morale du masque*, un eseu despre etica aparenței, și aspiram mai mult sau mai puțin spre dandysm... Pentru mine deci, descoperirea lui Cioran nu a reprezentat un fapt literar; ea mi-a însoțit evoluția intelectuală și spirituală.

2. *L-ați cunoscut personal pe Cioran. Cum era omul Cioran?*

Ceea ce m-a cucerit imediat la el a fost latura lui de marginal și dandy. În el găsisem cumva un exemplu a ceea ce eu însumi visasem să fiu! Opusul total al unui om de litere, el era ceea ce Nietzsche numea un spirit liber. Nu îi plăcea să vorbească despre opera lui. La urma urmelor, opera lui se găsea la dispoziția tuturor, era de ajuns să te cufunzi în ea și să tragi ce concluzii doreai. Din acest motiv, cu el se vorbea înainte de toate despre mizele vieții. Îmi aduc aminte că prima oară când l-am văzut i-am povestit istoria unui personaj ciudat din lumea rockului, Vince Taylor, un perdant magnific (și în anumite privințe mai degrabă jalnic), din care David Bowie se inspirase pentru personajul fictiv „Ziggy Stardust“. Asta îl distrase foarte tare. Cum eu încercam să revin la filosofie, el mi-a spus că destinul acelui om era mult mai metafizic decât întreaga operă a lui Kant! Fiindcă pe atunci eram fascinat de viața lui Wittgenstein, îmi amintesc că i-am povestit și cum făcuse, se zicea, un „miracol“ pe vremea când era profesor al copiilor de țărani din Austria Inferioară. Asta l-a făcut să râdă în hohote! După aceea am început să îl întâlnesc ori să îi dau telefon aproape

săptămânal. Schimbam considerații despre niște autori puțin frecvențați, ca marele savant italian Mario Praz. Își făcea multe griji pentru situația mea materială (cum îmi închipuiam eu că voi supraviețui fără un loc de muncă stabil, ca el?) și se interesa și de viața mea privată (cine era, bunăoară, tânăra și frumoasa metisă cu care mă văzuse la plimbare pe Saint-Germain-des-Près cu o săptămână înainte? Eram îndrăgostit? Și așa mai departe.). Pe scurt, purtam cu el discuții nesfârșite, foarte plăcute, fiindcă era deschis, nostim, delicat și întotdeauna de o politețe fără cusur. Eu personal nu l-am asociat niciodată cu tema sinuciderii sau a pesimismului. Pentru mine, era un dandy intelectual – așa cum sunt „adevărații” dandy, căci dandysmul nu are nimic de-a face cu îmbrăcămintea. Cum a scris Barbey d’Aurevilly, el este exact negația ei: este o atitudine, o morală de viață.

3. Ce aspecte din opera lui Cioran v-au atras atenția la o primă lectură și pe care le considerați importante și astăzi?

Cele două teme care mi-au reținut atenția la prima lectură și care continuă să mă atragă și astăzi sunt cele pe care tocmai le-am amintit: revolta (în sensul voinței de a rămâne un marginal, un asimetric) și modalitatea de a se acomoda. Așa cum am spus deseori, pentru mine Cioran este înainte de toate un maestru de viață, de existență: cum să rămâi nobil într-o lume care nu este nobilă, ba chiar o lume chiar ig-nobilă, coruptă, josnică, murdară, prinsă în capcana sordidă a banilor, a reușitei materiale obținute cu orice preț? Celor care o doresc, Cioran le dă o speranță că vor izbuti, ca și Wittgenstein de altfel: amândoi oferă remedii la ceea ce trebuie să numim decadență spirituală. Ei sunt adevărații filosofi, în sensul de înțelepți sau mari cinici, asemenea „cerescului câine” Diogene. Aș spune numai că, în acest registru,

Wittgenstein mi se pare mai puternic întrucât este mai intransigent: un veritabil „sfânt civil“. Oricum ar sta lucrurile, ne aflăm departe de o viziune bătută în cuie despre un Cioran melancolic și preocupat exclusiv de stil, viziune pe care unii o agită și acum și care, după părerea mea, îl degradează. La el nu vedeai nici urmă de afectare, în stil sau comportament, așa cum vedem la preinșii lui „admiratori“. Era o ființă dreaptă, căci era adevărată, dar căreia îi putem reproșa totuși o anumită șiretenie, aceea de a nu fi mers întotdeauna până la capăt în convingerile sale. Acestea le dă, în schimb, impulsul. De obicei idioții sau oamenii mărunți trec pe lângă ceea ce învață el, căci învățăturile lui nu țin de literatură în sensul strict al termenului, ci tocmai de ceea ce este mai important, ba chiar de singura realitate care ar trebui să conteze: viața.

4. *Care este interpretarea pe care o dați dumneavoastră operei lui Cioran?*

În *Cioran, l'Hérétique*, am încercat să dau o coerență operei sale prin intermediul temei „răscumpărării“ răstăcirilor lui din trecut – mă refer la pozițiile antisemite și prohitleriste din tinerețe. Acest lucru m-a făcut să propun o interpretare de ordin politic și moral aflată sub semnul – expresia se găsește la el – „anti-utopiei“. Putem rămâne fideli idealului sau visului unei răsturnări politice și sociale totale atunci când îi cunoaștem consecințele? Și ce să facem apoi? Această teză a fost criticată, dar și reluată adesea, uneori criticată chiar de cei care au reluat-o! Acesta este jocul mărunțelor egouri stupide, în care Franța este din păcate specialistă, dar s-o lăsăm balta... Această teză nu este decât o propunere. Mai sunt și altele. Se poate susține, de exemplu, că există la el o filosofie implicită a „viului“, care nu are nevoie decât să

fie dezvoltată. Este ceea ce am susținut acum câteva luni într-un articol din dosarul Cioran în *Magazine Littéraire*. În sfârșit, mai este și stilul lui, despre care nu am vorbit încă. Cioran este un maestru al scrierii, un egal în proză al lui Baudelaire, de altfel într-o măsură mai mare decât moralisții francezi din secolul al XVII-lea, cu care îl asociază uneori o anumită trândăvie intelectuală. Putem spune atunci că la el stilul este totul, că ideea vine ulterior. Este teza susținută de unii; problema este că cei care gândesc așa nu analizează niciodată ce anume reprezintă stilul pentru Cioran. Cioran nu era nicidecum un prețios. Dacă stilul poate fi considerat drept mesajul lui, acest lucru este posibil întrucât, pentru el, stilul nu este o pură preocupare estetică, ci și una etică. Opera lui ilustrează celebra frază din *Tractatus logico-philosophicus* a lui Wittgenstein, după care „estetica și etica sunt una”. În fond, aici se situează interpretarea generală pe care o dau eu operei lui. Se revine la ideea că stilul este un mijloc – singurul? asta mai rămâne de văzut – de a face față cu eleganță dezastrului existenței. Acesta este dandysmul lui Cioran: o morală de viață...

5. *Din punctul de vedere al temelor de reflecție și al stilului, ce scriitor ar putea fi comparat cu Cioran?*

Nu văd, *a priori*, niciun scriitor contemporan care să poată fi comparat cu Cioran. De fapt, mi se pare că cea mai bună paralelă pe care am putea-o trasa ar fi cu unii romancieri ca Albert Cossery și Jean Genet. Mă gândesc la ei datorită stilului lor, dar și mai mult datorită firii lor independente și care îi împinge să meargă până la capăt: în fond, un caracter moral. Or, aceasta este o calitate pe care o întâlnim din ce în ce mai rar în ziua de azi, într-o lume în care, inclusiv în literatură, totul a devenit un business, material sau al egoului. În domeniul

gândirii, lucrurile stau puțin altfel. Cum este puțin, ba chiar deloc rentabilă, ea a fost acaparată de universitari. Bineînțeles, unii dintre ei au foarte multe calități, însă opera lor nu este legată de viață, câteodată fiind opusul, dacă nu cumva chiar adversara vieții. Nu încapе în-doială că în lume există autentici „PrivatDenker“, „gânditori particulari“, după expresia lui Nietzsche pe care o revendica și Cioran pentru sine, dar nu înseamnă neapărat că îi și cunoaștem. Ei sunt singurii pe care i-am putea compara legitim cu Cioran, pentru că fac parte din aceeași familie, aceea a eseiștilor-poeti, ca Nietzsche, Leopardi, Kierkegaard, Wittgenstein sau, cu unele rezerve, Schopenhauer. Din această categorie face parte Cioran. În acest sens aproape că am putea vorbi despre „clar-văzători“...

6. *Considerați justă părerea exegeților care văd în Cioran principalul continuator al lui Nietzsche în secolul XX?*

Ceea ce tocmai am spus ilustrează incontestabilă apropiere existentă între atitudinile lui Cioran și Nietzsche – deosebirea fiind că acesta din urmă era mult mai filosof în sensul propriu al termenului. Nietzsche a bulversat filosofia reconstruind-o. În opera lui sau la marginea ei e conținută întreaga reflecție ce a urmat după el: Foucault, desigur, dar și o parte din Wittgenstein și Heidegger din *Ce înseamnă a gândi?* Cioran nu are aceeași putere ca ei. În ochii mei el este, repet, un maestru al existenței – ceea ce într-un sens înseamnă că este mai puțin, într-altul, mai mult...

7. *Care este în prezent receptarea operei lui Cioran în Franța?*

Poziția mea nu este prea potrivită pentru a răspunde la această întrebare. După apariția cărții mele, în 1997,

Ciprian Vălcan

am trecut la altceva. Nu mă văd sfârșind ca „specialist în Cioran“. Este genul de identitate pe care o disprețuiesc. Nu am urmărit, așadar, actualitatea comentariilor în această privință. Totuși, după câte pot judeca, ele sunt slabe. Poate că receptarea lui Cioran nici nu a început cu adevărat încă. Nu demult am citit două sau trei lucrări recente despre el, cum ar fi *Cahier de l'Herne* și un eseu intitulat destul de vulgar „Éjaculations mystiques“. Toate aceste publicații mi s-au părut laborioase, egotiste, cu fașoane, slăbuțe – adică inversul a ceea ce mi se pare că am putea și ar trebui să scoatem din opera lui. Însă trebuie să ne păstrăm încrederea în viitor. Dacă întrebarea pe care o pune Cioran este aceea a existenței, obligatoriu ea va fi citită într-o zi la un nivel bun. Căci va trebui să ieșim din epoca oarbă în care lăncezim în prezent. Poate că atunci Cioran va apărea drept una dintre posibilele resurse în vederea unei revoluții metafizice și spirituale care să regenereze Occidentul nostru sleit de puteri. Așadar să așteptăm!

Traducere din limba franceză de Cornelia Dumitru

PAULO BORGES (născut la Lisabona în 5 octombrie 1959) este unul dintre cei mai influenți intelectuali portughezi ai momentului. Profesor la Departamentul de Filosofie al Facultății de Litere a Universității din Lisabona. Membru al Comisiei Organizatoare a vizitei Sanctității Sale Dalai-Lama în Portugalia în 2001 și 2007. Membru corespondent al Academiei Braziliene de Filosofie. Membru fondator al Asociației Portugheze pentru Studiul Religiiilor. Director al revistei *Cultura ENTRE Culturas*. Președinte al Uniunii Budiste Portugheze și al Asociației Agostinho da Silva. Dintre volumele sale, amintim următoarele titluri: *Tranzitare* (poeme), Lisabona, 1985, *Capital* (poeme), Lisabona, 1988, *Ronda Frunzei de diamant* (poeme), Lisabona, 1992, *Planificarea Istoriei la Padre António Vieira. Studiu despre ideea celui de-al Cincilea Imperiu în „Apărarea în fața Tribunalului Sfântului Oficiu“*, Lisabona, 1995, *Gândind despre finitudine*, Lisabona, 2001, *Gândirea atlantică*, Lisabona, 2006, *Principiu și Manifestare. Metafizica și teologia Originii la Teixeira de Pascoaes*, Lisabona, 2008, *Despre Dor ca o cale de eliberare*, Lisabona, 2008, *Piatra, Statuia și Muntele. Cel de-al cincilea Imperiu la Padre António Vieira*, Lisabona, 2008, *Jocul Lumii. Eseuri despre Teixeira de Pascoaes și Fernando Pessoa*, Lisabona, 2008, *Descoperindu-l pe Buda. Studii și eseuri despre calea Treziei*, Lisabona, 2010, *Teatrul vacuității sau Imposibilitatea de a fi Eu. Studii și eseuri persoane*, Lisabona, 2011.

